

Серета І.В., Яковенко А.Т.

УДК 334.012.32:330.131.7.

МЕТОДИ ОЦІНКИ ТА СПОСОБИ ЇХ ЗНИЖЕННЯ ГОСПОДАРСЬКИХ РИЗИКІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Анотація. В даній статті запропонована методика розробки рішень про мінімізацію ризиків, на основі дослідження фінансової стійкості, платоспроможності, кредитоспроможності, банкрутства на прикладі підприємства через розгляд спеціальних коефіцієнтів ліквідності (абсолютної, загальної, поточної), фінансової незалежності та ін., які дозволять підприємству зменшити господарські ризики на підприємстві. Ціль статті є: використовуючи матеріали наукових публікацій розглянути методи мінімізації ризиків на підприємстві.

Ключові слова: ризики, коефіцієнти ефективності, підприємство

Аннотация. В данной статье предложена методика разработки решений о минимизации рисков, на основе исследования финансовой устойчивости, платежеспособности, кредитоспособности, банкротства на примере предприятия через рассмотрение специальных коэффициентов ликвидности (абсолютной, общей, текущей), финансовой независимости и др., которые позволят предприятию уменьшить хозяйственные риски на предприятии. Цель статьи: используя материалы научных публикаций рассмотреть методы минимизации рисков на предприятии.

Ключевые слова: риски, коэффициенты эффективности, предприятие

Summary. Risk assessment is the most important part of overall risk management system. It is a process to establish quantitative or qualitative way of magnitude (degree) of risk.

Object article is: using materials of scientific publications to consider ways to minimize the risks of the enterprise.

In this paper we propose a method of developing solutions on risk minimization, on the basis of research of financial stability, solvency, credit bankruptcy on the example of the company through a consideration of the special liquidity ratios (absolute, total, current), financial independence and other, that allows the company to reduce economic risks at the enterprise.

Risk assessment carried out on the example of «the Kingdom of flavors» through the study of factors, the calculation of which is based on the existence of a certain correlation between the separate items of the balance sheet. The study of financial stability, solvency and creditworthiness, bankruptcy of OJSC «the Kingdom of flavors» through consideration of the special liquidity ratios of financial independence, etc proposes a methodology for determination of the risk based approach Altman and Lemma Markov.

Key words: risk, the coefficients of efficiency, enterprise.

Актуальність проблеми у загальному вигляді. Оцінка ризику є найважливішою складовою загальної системи управління ризиком. Вона являє собою процес визначення кількісним або якісним способом величини (ступеня) ризику.

Кількісна оцінка ризику дозволяє отримати найбільш точні рішення. Проте здійснення кількісної оцінки зустрічає і найбільші труднощі, пов'язані з тим, що для кількісної оцінки ризиків потрібна відповідна вихідна інформація. В Україні ринок інформаційних послуг розвинений поки дуже слабо і, найчастіше, важко отримати фактичні дані, які треба збирати і обробляти [1].

Через ці труднощі, пов'язані з недоволком інформації, часу, а іноді і з неможливістю проведення даного розрахунку через відсутність необхідних даних, відносна оцінка ризику на основі аналізу фінансового стану підприємства уявляє сьогодні особливий інтерес. Це один з найбільш доступних методів оцінки ризику як для підприємця-власника фірми, так і для його партнерів [3].

Аналіз досліджень та публікацій останніх років. Останнім часом дослідження ризику приділяється значна увага. Розгляду ролі та значення ризику для практики присвячено багато робіт. Основні питання теорії і практики економічної оцінки ризику викладені в роботах вчених Д. Дерлоу, О. С. Дуброва, Р. Б. Клейнер, М. Лапуста, А. Т. Христіановський та ін. [4-9]. Також дослідження цієї проблеми розглядається у статті «Господарські ризики і методи їх мінімізації на підприємстві» в якій оцінка ризиків визначається за статтями балансу.[11] Але, незважаючи на велику кількість робіт, присвячених вивченню ризиків, ступінь вивчення проблеми залежності ризиків від фінансового стану підприємства недостатня. Основні труднощі полягають у тому, що не завжди можна кількісно оцінити ймовірність появи наслідки прийнятих рішень з урахуванням ризику.

Мета роботи. Розробити для практичного застосування методика вибору рішення про ризикованість проекту на основі дослідження фінансової стійкості, платоспроможності, кредитоспроможності, банкрутства на прикладі підприємства через розгляд спеціальних коефіцієнтів ліквідності (абсолютної, загальної, поточної), фінансової незалежності та ін.

Виклад основного матеріалу. Оцінку ризику проведемо на прикладі ПАТ «Царство ароматів» через вивчення коефіцієнтів, розрахунок яких заснований на існування певних співвідношень між окремими статтями бухгалтерського балансу.

Всі отримані дані, представлені в аналізі, є результатом функціонування даного підприємства протягом 2010 року (табл. 1,2).

Аналіз таких коефіцієнтів дозволяє оцінити фінансову стійкість підприємства, яка в свою чергу є показником рівня підприємницького ризику [2]. У таблиці 1 наведено дані платоспроможності і фінансового стану ПАТ «Царство ароматів».

Величина функціонуючого капіталу збільшилися з 724,25 тис. грн. до 976,36 тис. грн. Крім того, їх частка також збільшилася на 7,41% і склала на кінець періоду 35,85% коштів підприємства. Ця тенденція

оцінюється як позитивна, оскільки свідчить про зростання мобільності засобів і поліпшення можливості фінансового маневру.

На початок попереднього періоду коефіцієнт абсолютної ліквідності становив 0,0006, на початок розглядуваного періоду 0,0176, а на кінець дорівнює нормі 0,0311. Той факт, що найбільш ліквідні кошти протягом попереднього року становили настільки мале значення (рекомендований 0,2-0,35) свідчить про серйозний дефіцит вільних грошових коштів. Таким чином, поточна платоспроможність підприємства повністю залежить від надійності дебіторів.

Загальний коефіцієнт покриття знизився з 1,99 до 1,67. Тобто обсяг поточної заборгованості підприємства можна погасити з урахуванням наявних готівкових ресурсів, своєчасних розрахунків кредиторів, реалізацією поточних матеріальних активів зі зниженням зобов'язань. Обидва показники нижче нормативного рівня, який дорівнює 2. Однак з точки зору кредиторів дані значення знаходяться в межах норми, оскільки в цьому випадку база порівняння 1 [4,с.78].

Таблиця 1. Динаміка платоспроможності і фінансової стійкості підприємства

Показники	На початок попереднього періоду	На початок аналізованого періоду	На кінець аналізованого періоду	Зміни			
				за попередній період		за період, що вивчається	
				абсолютні	темп роста, %	абсолютні	темп роста, %
Величина функціонуючого капіталу	582,43	724,25	976,35	141,82	124	252,1	135
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,0006	0,0176	0,0311	0,017	2933	0,0135	177
Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,55	0,6528	0,416	0,10	1186	-0,2368	64
Загальний коефіцієнт покриття	1,99	1,42	1,67	-0,57	71	0,25	118
Коефіцієнт забезпеченості	0,5332	0,3273	0,422	-0,2059	61	0,0974	129
Коефіцієнт автономії	0,54	0,42	0,51	-0,12	78	0,9	121
Коефіцієнт співвідношення позикового і власного капіталу	0,85	1,41	0,96	0,56	166	-0,45	68
Коефіцієнт маневреності (мобільності, гнучкості)	0,97	0,68	0,7	-0,29	70	0,02	103

Коефіцієнт незалежності коштів підприємства характеризує частку власності власників підприємства в загальній сумі коштів, авансованих в його діяльність. На початок року цей показник становить 0,54, що відповідає нормативу (критичне значення - 0,5). Потім він придбав значення нижче нормативного - 0,42, проте в кінці періоду коефіцієнт автономії збільшився до 0,51. Таким чином, за звітний період збереглася фінансова стійкість і стабільність.

Коефіцієнт співвідношення власного та позикового капіталу за рік збільшився на 0,56 і склав на кінець періоду 1,41, тобто на кожен гривню власних коштів, вкладених у активи підприємства, доводиться 1 грн. і 41 коп. залучених коштів. Однак наприкінці року ситуація покращилася цей показник знизився до 0,96 грн. що говорить про зменшення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів.

Коефіцієнт маневреності власного капіталу показує, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто вкладена в оборотні кошти, а яка частина капіталізована. На початок року його величина склала 0,97, а на кінець року 0,68. За рік відбулося незначне зростання даного показника до 0,7.

Таким чином, протягом 2010 року значення коефіцієнта маневреності залишалося в рамках норми (рекомендоване значення 1). Виходячи з цього видно, що у підприємства є власний капітал, яким можна вільно маневрувати в цілях збільшення закупівель сировини та інше. Підприємство не опиниться в положенні банкрута у разі технічного переозброєння і не буде зазнавати труднощів зі збутом продукції.

На підставі розглянутих коефіцієнтів можна зробити висновок про те, що фінансове становище ПАТ «Царство ароматів» за 2010 рік покращився. В той же час підприємство відчуває гострий брак високоліквідних коштів.

Крім того, фінансове становище підприємства не можна назвати стабільним, оскільки в попередньому році показники платоспроможності й фінансової стійкості знижувалися і не відповідали нормативам.

Проведемо кількісну оцінку ризиків ПАТ «Царство ароматів» на основі даних публічної звітності.

Найбільш поширеним підходом до аналізу ризику банкрутства підприємства є підхід Альтмана [10]. Рівняння має вигляд:

$$Z = \sum_{(i)} \alpha_i \times K_i, \quad (1)$$

где K_i - функції показників бухгалтерської звітності,

α_i - отримані в результаті аналізу ваги.

Для ПАТ «Царство ароматів» ймовірність банкрутства за формулою (1) дорівнює:

$$Z = 0.717K_1 + 0.847K_2 + 3.107K_3 + 0.42K_4 + 0.995K_5, \quad (2)$$

Де K_1 = власний оборотний капітал / сума активів;

K_2 = нерозподілений прибуток / сума активів;

K_3 = прибуток до сплати відсотків / сума активів;

K_4 = ринкова вартість власного капіталу / позиковий капітал;

K_5 = обсяг продажів / сума активів.

В результаті отримаємо ймовірність банкрутства підприємства $Z = 2,11$

Інтервальна оцінка: при $Z < 1,8$ - висока ймовірність банкрутства, при $Z > 2,6$ - низька ймовірність банкрутства. При $Z < 2,11$ діагностується досить висока ймовірність банкрутства, тобто підприємство має високу ймовірність банкрутства [5].

При прийнятті рішень можуть бути використані як об'єктивна, так і суб'єктивна ймовірності. Першу можна розрахувати на основі показників бухгалтерської і статистичної звітності. З безлічі різних показників, для даної мети, найкраще підходить коефіцієнт поточної ліквідності (КПЛ), який призначений для характеристики платоспроможності підприємства [10]. КПЛ являє собою відношення ліквідних активів партнера до його боргів. У таблиці 2 представлені коефіцієнти поточної ліквідності ПАТ "Царство ароматів" по місяцях за 2010 рік. Середнє значення КПЛ дорівнює величині 1,57.

Таблиця 2. Значення коефіцієнта поточної ліквідності

На дату	1.01.10	1.04.10	1.07.10	1.10.10	1.01.11	Норма
Коефіцієнт поточної ліквідності	1,48	1,52	1,50	1,61	1,73	Не менш 1-2

Розрахуємо, за допомогою леми Маркова ймовірність погашення боргу даним підприємством. Лемма Маркова говорить: Якщо випадкові величина X не приймає від'ємних значення, то для будь-якого позитивного числа α справедливо Наступний нерівність [5]:

$$P(X > \alpha) \leq M(x) / \alpha, \quad (3)$$

де $M(x)$ - математичне сподівання, тобто середнє значення випадкової величини;

X - будь-яка випадкова величина.

Лемма Маркова показує наступну ймовірність погашення боргу підприємством у 2010 році.

$$P(X > 2) < 1,57 / 2 = 0,785, \text{ то єсть менше } 78,5\% \quad (4)$$

X - коефіцієнт поточної ліквідності

Підприємство зможе погасити свій борг перед банком, якщо відновить свою платоспроможність, тобто підвищить значення свого КПЛ до рівня 2.

Проведена оцінка ризику за допомогою леми Маркова говорить про недостатньо високого ступеня кредитоспроможності підприємства, найважливішим показником якого є платоспроможність. Аналіз показав досить низьку ймовірність відновлення платоспроможності ПАТ "Царство ароматів".

Таким чином, з метою стабілізації становища і зниження кризового стану підприємства, необхідно здійснювати керування ризиками. Для реалізації функції управління ризиком на підприємстві необхідні значні організаційні зусилля, витрат часу та інші ресурси.

Найбільш доцільно здійснювати цю функцію за допомогою спеціальної підсистеми в системі управління підприємством. Цим спеціалізованим підрозділом повинний бути відділ керування ризиком, який був би логічним доповненням до самостійних функціональних підсистемах підприємства.

Центральне місце в оцінці підприємницького ризику займають аналіз і прогнозування можливих втрат ресурсів при здійсненні підприємницької діяльності.

Щоб оцінити ймовірність тих чи інших втрат, обумовлених розвитком подій по непередбаченому варіанту, слід, перш за все, знати всі види втрат, пов'язаних з підприємництвом, і вміти заздалегідь обчислювати їх або виміряти як ймовірні прогнозні величини.

1. Зниження намічених обсягів виробництва та реалізації продукції внаслідок зменшення продуктивності праці, простою обладнання або недовикористання виробничих потужностей, втрат робочого часу, відсутності необхідної кількості вихідних матеріалів, підвищеного відсотка шлюбу веде до не отримання запланованої виручки.

Ймовірні втрати D в цьому випадку у вартісному вираженні визначаються за формулою:

$$D = \sum_1^n Q_o \times C_{ip} \quad (5)$$

де Q_o - ймовірне сумарне зменшення обсягу випуску продукції;

C_{ip} - ціна реалізації одиниці обсягу продукції.

2. Зниження цін, за якими намічається реалізувати продукцію, у зв'язку з недостатньою якістю, несприятливим зміною ринкової кон'юнктури, падінням попиту, цінової інфляцією, що призводить до втрат, можна визначити за формулою:

$$П = \sum_1^n Q_B \times C_y \quad (6)$$

де Q_B - загальний обсяг наміченої до випуску і реалізації продукції.

C_y - ймовірне зменшення ціни одиниці об'єму продукції;

3. Підвищені матеріальні витрати, обумовлені перевитратою матеріалів, сировиною, палива, енергії, ведуть до втрат, зумовлених залежністю

$$П = \sum_1^n M_{п} \times Ц_p \quad (7)$$

де $M_{п}$ - ймовірний перевитрата матеріального ресурсу;

$Ц_p$ - ціна одиниці ресурсу.

4. Інші підвищені витрати, які можуть бути внаслідок високих транспортних витрат, торгових витрат, накладних та інших побічних витрат.

5. Сплата підвищених відрахувань і податків, якщо в процесі здійснення плану ставки відрахувань зміняться в несприятливу для підприємства сторону.

Діяльність ПАТ «Царство ароматів», також як діяльність будь-якого підприємства заснована на угодах, своєчасне виконання яких партнерами і контрагентами є однією з найважливіших умов стійкості і прогнозованої роботи підприємства. Тому ризики, пов'язані з невиконанням господарських договорів, виділяються фахівцями в окрему групу. Серед таких можна відзначити ризик відмови партнера від укладення договору після переговорів, ризик виникнення дебіторської заборгованості, ризик укладання договору з неплатоспроможним партнером, ризик укладання договору на умовах, що відрізняються від звичайних, і пр.

До незалежних від підприємства причин виникнення даних ризиків слід віднести в першу чергу непрогнозовану неплатоспроможність, так як неспроможність одного підприємства позначається на фінансовому становищі його партнерів, і т.д. по ланцюжку аж до платоспроможності пересічних покупців, які не отримують зарплату на підприємстві.

Перед ПАТ «Царство ароматів» коштує ризик розкрадання інтелектуальної власності підприємства особливо в умовах недостатньої патентної захищеності продукції і технології виготовлення в Україні.

Розглядаючи систему управління ризиками, використовувану на підприємстві ПАТ «Царство ароматів» слід виділити такі методи зниження ступеня ризику як методи дисипації і самострахування.

Дане підприємство розподіляє загальний ризик шляхом об'єднання з іншими учасниками, зацікавленими в успіху загальної справи. Учасниками є фізичні особи, які зобов'язані сплачувати внески.

Наступним методом дисипації ризику, застосовуваним на досліджуваному підприємстві, є різні варіанти диверсифікації.

ПАТ «Царство ароматів» займається декількома видами діяльності: виробництво та реалізація косметики, фітодизайн, послуги з навчання косметологів. Залежність від якісних характеристик тієї чи іншої косметичної лінії її ціна може значно змінюватися. Таким чином, ПАТ «Царство ароматів» орієнтується на споживачів з різними фінансовими можливостями. Розташування споживачів також різняться. Крім Криму підприємство поставляє продукцію в такі міста як Москва, Санкт-Петербург, Самара, Красноярськ, Білгород, Нижній Новгород, а також в міста України: Київ, Харків, Дніпропетровськ.

Можна також відзначити, що на даному підприємстві використовується диверсифікованість закупівель сировини і матеріалів, тобто взаємодія з багатьма постачальниками, що дозволяє послабити залежність підприємства від його «оточення», від ненадійності окремих постачальників сировини, матеріалів і комплектуючих. Серед постачальників ТОВ «Царство ароматів» можна виділити такі підприємства: ПАТ «Міран», ПАТ «Стара фортеця», ПАТ «КапіталХім», ПАТ «ПКЦ» Кетгут », ПП« Діаформекс », ПП« Мелс Косметик », ПАТ« Дзвінкий кедр ».

Крім методів дисипації ризику розглянуте підприємство використовує такий метод зниження ступеня ризику як самострахування. На підприємстві створено резервний фонд. Створення подібних фондів особливо актуально в умовах кризи неплатежів. Однак резервного фонду є недостатнім порівняно з можливими втратами в результаті виникнення простроченої дебіторської заборгованості, невиконання договору або виникнення непередбачених витрат.

Крім перерахованих вище методів зниження ризиків у ПАТ «Царство ароматів» використовується один із прийомів компенсації ризику - «моніторинг соціально-економічної та нормативно-правового середовища». Дане підприємство здобуває різні комп'ютерні системи нормативно-довідкової інформації, замовляє прогнозно-аналітичні дослідження консультаційних фірм і окремих консультантів. Отримані в результаті дані дозволяють уловити нові тенденції у взаєминах господарюючих суб'єктів, передбачити необхідні заходи для компенсації втрат від змін правил ведення господарської діяльності, завчасно підготуватися до нормативних нововведень.

Висновок. Аналізуючи використовувану в даній організації систему управління ризиками в цілому, можна сказати, що хоча деякі прийоми зниження ризику на підприємстві використовуються досить успішно, сама система не є повною. Так підприємство незахищене від таких видів ризиків як майнові ризики, інфляційні ризики, ризики зміни кон'юнктури ринку, недостатньо знижені ризики невиконання договорів, виникнення дебіторської заборгованості, непередбачених втрат і т.д. Причинами такого становища є відсутність страхової культури, досвіду і фахівців з управління ризиками, нестабільність економічної та політичної ситуації, що призводить до відсутності інтересу до страхування ризиків.

В результаті проведеного дослідження фінансової стійкості, платоспроможності, кредитоспроможності, банкрутства на прикладі ПАТ «Царство ароматів» через розгляд спеціальних коефіцієнтів ліквідності (абсолютної, загальної, поточної), фінансової незалежності та ін пропонується методика по визначенню ризику з використанням підходу Альтмана і леми Маркова.

З метою стабілізації становища і зниження кризового стану підприємства, та ступеня ризику, необхідно здійснювати керування ризиками. Для реалізації функції управління ризиком на підприємстві в подальшому необхідно: реально оцінювати як власний фінансовий стан, так і фінансовий стан потенційних партнерів чи їх контрагентів, прогнозування можливих втрат ресурсів, матеріальних витрат, неплатоспроможність господарюючих партнерів, звичайних покупців, передбачати різні варіанти диверсифікації, страхування, здійснювати аналіз ризиків, притаманних підприємству.

Джерела та література:

1. Давидова Г. В., Методика кількісної оцінки ризику банкрутства підприємств / Г. В. Давидова, А. Ю. Беліков // Управління ризиком, 2004 р., № 3, с. 13-20.
2. Дерлоу Д. Ключові управлінські рішення. Технологія прийняття рішень /Д. Дерлоу: пер з англ.. - К.: Всеуито, Наук, думка, 2004. - 242 с.
3. Дуброва О. С. Сучасний погляд на ризик-менеджмент як важливу складову системи управління підприємством / О. Дуброва // Стратегія економічного розвитку України: Наук.зб. - Вип. 1(8) / Голов, ред. О. П. Степанов. - К.: КНЕУ, 2006. - 542 с. (76-78).
4. Клейнер Г. Б. и др. Предприятия в нестабильной экономической среде: риски, стратегии, безопасность / [Г. Б. Клейнер и др.]; Под общ.ред. С. А. Панова. - М. : ОАО Изд-во «Экономика», 2007. - 288с. (с. 21).
5. Лапуста М. Г. Риски в предпринимательской деятельности / М. Лапуста, Л. Шаршукова - М.: ИНФРА-М, 2008. - 224 с. (с.28).
6. Христиановский А. Т., Лахтіонова Л. А. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання:[монографія] / А. Т. Христиановский, Л. А. Лахтіонова - К.: КНЕУ, 2007. - 387 с. (с.55).
7. Публикации / ФИНАНСОВЫЙ И ИНВЕСТИЦИОННЫЙ АНАЛИЗ / Комплексная оценка финансового состояния предприятия на основе нечетко-множественного подхода. / [Электронный ресурс] / Режим доступа : <http://www.vmgrouppublic6.htm>
8. Романов В. С. Ризик-менеджмент як умова розвитку підприємства // Теорія і практика реструктуризації підприємств: Збірник матеріалів Всеросійської науково-практичної конференції. Пенза, 2004р. - с.144-146 Управление финансовыми рисками / [Электронный ресурс] / Режим доступа : <http://www.bibliotekar.ru/finance-2/97.htm>
9. Яковенко А. Т., Лагода И. А. Хозяйственные риски и методы их минимизации на предприятии. / Научный журнал «Культура народов Причерноморья» №222, - 2012. - стр. 144-147.

Зайцев В.Є., Малюта І.А., Трунова А.Д.

УДК 339.5

ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ УКРАЇНИ З ЄС В КРИЗОВИЙ ТА ПОСТКРИЗОВИЙ ПЕРІОДИ

***Анотація.** Проаналізовані результати зовнішньоторговельної діяльності України з країнами ЄС. Надана характеристика особливостей такого співробітництва в період світової економічної кризи та в посткризовий період. Розраховані відповідні показники. Запропоновані заходи, що сприятимуть поглибленню співпраці.*

***Ключові слова:** Зовнішня торгівля, експорт, імпорт, структура торгівлі, сальдо, індекс компліментарності.*

***Аннотация.** Проанализированы результаты внешнеэкономической деятельности Украины со странами ЕС. Дана характеристика особенностей такого сотрудничества в период мирового экономического кризиса и в посткризисный период. Рассчитаны соответствующие показатели. Предложены мероприятия, которые будут способствовать углублению сотрудничества.*

***Ключевые слова:** Внешняя торговля, экспорт, импорт, структура торговли, сальдо, индекс комплиментарности.*

***Summary.** At the current stage of development Ukrainian State is highly integrated into the international economy and has international trade relations with more than 200 countries of the world. At present time the European Union is one of the most important trading partners of our country.*

This article presents the results of international trade activity of Ukraine with the EU countries. Trade relations with European Union are analyzed within the context of long term consequences of the world economic and financial crisis, which caused significant changes in the development of economic cooperation between Ukraine and EU. The article characterizes peculiarities of this cooperation during the active phase of the world economic crisis and in the post-crisis period.

The article provides a detailed analysis of the volume of trade between Ukraine and its main trading partners within EU, i.e. Germany, Poland, Italy, Hungary. It contains data, which characterizes peculiarities of the commodity structure of exports and imports. It also proves existence of asymmetry in trade relations between Ukraine and EU.

The article pays particular attention to the problem of conformity between foreign trade structure of EU and that of Ukraine by calculating relevant trade conformity indices. Calculation results show high level of international trade conformity between Ukrainian exports and EU imports. However, the index value obtained from the analysis of conformity between EU exports and Ukrainian imports has even higher value.

The article suggests measures, which would stimulate international economic cooperation between Ukraine and EU.

***Keywords:** Foreign trade, export, import, trade structure, balance, complementary index.*